

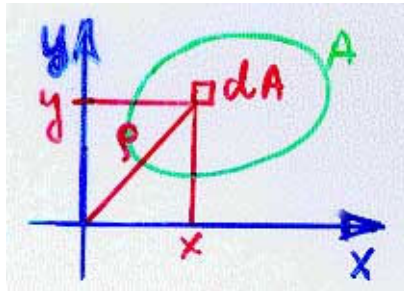
11 Pinnamomendid

11.1 Sissejuhatus

Vaatleme tasapinnalist kujundit (joonis 38). Integraali

$$\int_A x^m y^n dA \quad (63)$$

nimetatakse *tasapinnalise kujundi* $m+n$ *astme pinnamomendiks*. Sõltuvalt summa $m+n$

Joonis 38: Tasapinnalise kujundi pinnamomendid.

väärtusest eristatakse 0-astme, 1.astme, 2. astme jne. pinnamomente. 0-astme pinnamoment kujutab endast kujundi pindala, 1. astme pinnamomente nimetatakse sageli staatilisteks momentideks ja 2. astme pinnamomente inertsimomentideks. Kõrgemat järku pinnamomente kasutatakse väga harva ja neid me ei käsitle.

11.2 Staatilised momendid

Tasapinnalise kujundi (joonis 38) *staatilised momendid* x ja y *telje suhtes* on defineeritud järgmiselt:

$$S_x = \int_A y dA, \quad S_y = \int_A x dA. \quad (64)$$

Staatilise momendi dimensioon: $\dim S = m^3$.

Arvestades valemit (64), saame anda tasapinnalise kujundi raskuskeskme valemeile (45) kuju

$$x_c = \frac{S_y}{A} \quad \text{ja} \quad y_c = \frac{S_x}{A}, \quad (65)$$

kust

$$S_y = x_c A \quad \text{ja} \quad S_x = y_c A. \quad (66)$$

Viimaste valemite abil on mugav leida lihtsate geomeetriliste kujundite staatilisi momente.

Kui vaadeldavat kujundit on võimalik jagada osakujundeiks, nii et $A = A_1 + A_2 + \dots + A_n$, siis

$$\left\{ \begin{array}{l} S_x = \int_A y dA = \int_{A_1} y dA + \dots + \int_{A_n} y dA = \\ \quad = S_x^{(1)} + \dots + S_x^{(n)} = y_{C_1} A_1 + \dots + y_{C_n} A_n, \\ S_y = \int_A x dA = \int_{A_1} x dA + \dots + \int_{A_n} x dA = \\ \quad = S_y^{(1)} + \dots + S_y^{(n)} = x_{C_1} A_1 + \dots + x_{C_n} A_n. \end{array} \right. \quad (67)$$

Nagu raskuskeskme leidmise puhul, nii ka siin, tuleb väljalõigetele vastavad pindalad ja/või staatilised momendid lugeda negatiivseks.

Keskteljed. Valemite (64) ja (66) põhjal on selge, et staatilised momendid võivad olla nii positiivsed, negatiivsed kui nullid. Mehaanikas omavad sageli suurt tähtsust teljed, mis läbivad pinnakeset (või raskuskeset). Neid telgi nimetatakse *kesktelgedeks*. Valemeist (66) järeldub, et kui x ja y on keskteljed, siis $S_x = S_y = 0$, sest $x_C = y_C = 0$.

Staatilise momendi mõistet saab üldistada ka tasapinnalise kõvera ja 3D keha jaoks, vastavalt

$$S_x = \int_l y dl, \quad S_y = \int_l x dl$$

ja

$$S_{xy} = \int_V z dV, \quad S_{xz} = \int_V y dV, \quad S_{yz} = \int_V x dV. \quad (68)$$

11.3 Inertsimomendid

Tasapinnalise kujundi (joonis 38) *inertsimomendid* x ja y telje suhtes on defineeritud järgmiselt:

$$I_x = \int_A y^2 dA, \quad I_y = \int_A x^2 dA. \quad (69)$$

Inertsimomendi dimensioon: $\dim I = m^4$.

Peale nn. telginertsimomentide (69) on laialdaselt kasutatavad ka *tseentrifugaalinertsimoment* (lühidalt tseentrifugaalmoment)

$$I_{xy} = \int_A xy dA \quad (70)$$

ja *polaarinertsimoment*

$$I_\rho = \int_A \rho^2 dA. \quad (71)$$

Kuna $\rho^2 = x^2 + y^2$, siis

$$I_\rho = \int_A \rho^2 dA = \int_A (x^2 + y^2) dA = I_x + I_y. \quad (72)$$

Inertsimomendid I_x , I_y ja I_ρ on alati positiivsed, inertsimoment I_{xy} võib olla nii positiivne kui negatiivne.

Liitkujundi inertsimomentide leidmine toimub samuti kui staatiliste momentide puhul —

$$I = I^{(1)} + \dots + I^{(n)}, \quad (73)$$

kusjuures väljalõigetele vastavad inertsimomendid loetakse negatiivseteks.

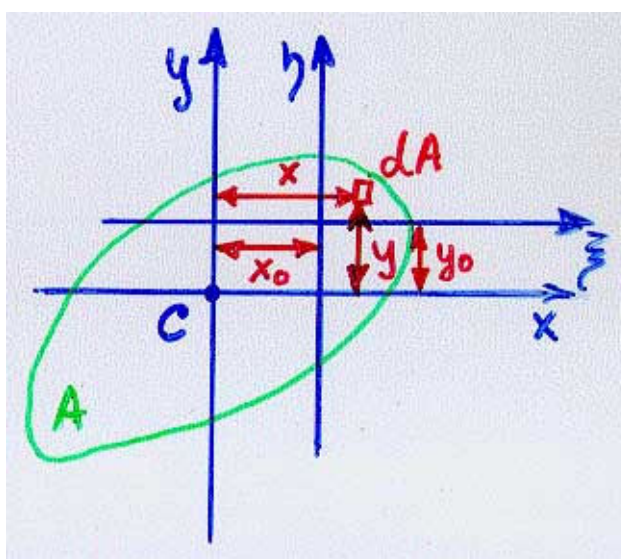
Inertsiraadius. Suurus

$$i_x = \sqrt{\frac{I_x}{A}}, \quad i_y = \sqrt{\frac{I_y}{A}}, \quad i_\rho = \sqrt{\frac{I_\rho}{A}} \quad (74)$$

nimetatakse kujundi *inertsiraadiusteks*. Seega esitab inertsiraadius pinnaelementide ruutkeskmist kaugust vastavast teljest (i_x ja i_y puhul) või koordinaatide algusest (i_ρ puhul). Teisisõnu, kui kogu vaadeldav pind oleks jaotatud kitsa ribana inertsiraadiuse kaugusele vastavast teljest või koordinaatide algusest, siis $I_x = i_x^2 A$, $I_y = i_y^2 A$ ja $I_\rho = i_\rho^2 A$.

11.4 Inertsimomendid keskteljega paralleelsete telgede suhtes

Vaatleme tasapinnalist kujundit pindalaga A . Kujundi pinnakese asugu punktis C ja xy teljed on keskteljed (joonis 39). Eeldame, et inertsimomendid I_x, I_y ja I_{xy} on teada. Leiame inertsimomendid xy telgedega paralleelsete telgede $\xi = x - x_o$ ja $\eta = y - y_o$ suhtes.

Joonis 39: Inertsimomendid keskteljega paralleelsete telgede suhtes.

$$I_\xi = \int_A \eta^2 dA = \int_A (y - y_o)^2 dA = \int_A y^2 dA - 2y_o \int_A y dA + \int_A y_o^2 dA = \dots$$

$$I_\eta = \int_A \xi^2 dA = \dots$$

$$I_{\xi\eta} = \int_A \xi\eta dA = \dots$$

Seega

$$\begin{cases} I_\xi = I_x + y_o^2 A, \\ I_\eta = I_y + x_o^2 A, \\ I_{\xi\eta} = I_{xy} + x_o y_o A. \end{cases} \quad (75)$$

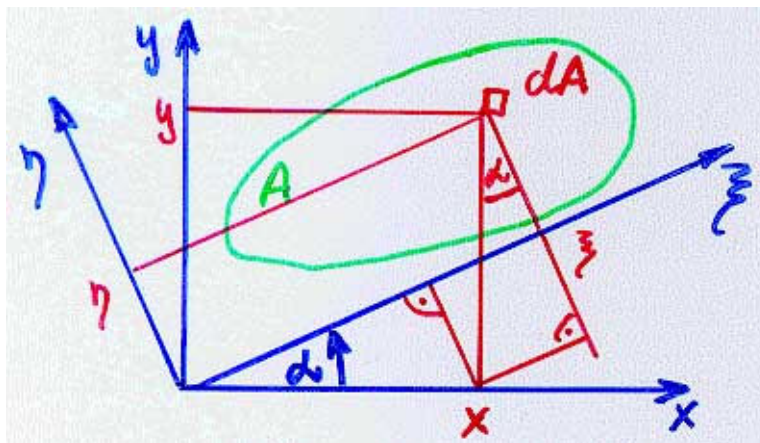
Neis valemis nimetatakse esimest liidetavat *omainertsimomendiks* ja teist *lÜkkemomendiks*. Viimased valemid võib üldistatult kokku võtta kujul

$$I_{kp} = I_k + e^2 A, \quad (76)$$

kus k tähistab kesktelge, kp keskteljega paralleelset telge, ja e vaadeldavate telgede vahelist kaugust.

11.5 Inertsimomendid pööratud telgede suhtes

Vaatleme tasapinnalist kujundit pindalaga A . Eeldame, et inertsimomendid I_x, I_y ja I_{xy} on teada. Leiame inertsimomendid telgede $\xi\eta$ suhtes, kus xy ja $\xi\eta$ teljed omavad ühist alguspunkti kuid $\xi\eta$ teljestik on xy teljestiku suhtes pööratud nurga α võrra (joonis 40).

Joonis 40: Inertsimomendid pööratud telgede suhtes.

Kuna

$$\begin{cases} \xi = x \cos \alpha + y \sin \alpha, \\ \eta = y \cos \alpha - x \sin \alpha, \end{cases} \quad (77)$$

siis

$$I_\xi = \int_A \eta^2 dA = \int_A (y \cos \alpha - x \sin \alpha)^2 dA =$$

$$\cos^2 \alpha \int_A y^2 dA - 2 \sin \alpha \cos \alpha \int_A yx dA + \sin^2 \alpha \int_A x^2 dA = \dots$$

$$I_\eta = \int_A \xi^2 dA = \dots$$

$$I_{\xi\eta} = \int_A \xi\eta dA = \dots$$

Seega

$$\begin{cases} I_\xi = I_x \cos^2 \alpha + I_y \sin^2 \alpha - I_{xy} \sin 2\alpha, \\ I_\eta = I_x \sin^2 \alpha + I_y \cos^2 \alpha + I_{xy} \sin 2\alpha, \\ I_{\xi\eta} = \frac{I_x - I_y}{2} \sin 2\alpha + I_{xy} \cos 2\alpha. \end{cases} \quad (78)$$

Kui tuua sisse abisuurused

$$\begin{cases} I_o = \frac{I_x + I_y}{2}; & I_* = \frac{I_x - I_y}{2}, \\ D_o = \sqrt{I_*^2 + I_{xy}^2}, & \alpha_1 = \arctan \frac{I_* - D_o}{I_{xy}} = \arctan \frac{I_x - I_1}{I_{xy}}, \end{cases} \quad (79)$$

(mida kasutame ka järgmises alajaotuses) siis saame anda valemitele (78) kuju

$$\begin{cases} I_\xi = I_o + D_o \cos 2(\alpha - \alpha_1), \\ I_\eta = I_o - D_o \cos 2(\alpha - \alpha_1), \\ I_{\xi\eta} = D_o \sin 2(\alpha - \alpha_1). \end{cases} \quad (80)$$

Valemeist (80) või (78) järeldub, et

$$I_\xi + I_\eta = I_x + I_y = 2I_o, \quad (81)$$

st., I_o on telgede pööramise suhtes invariantne suurus. Telgede pööramise suhtes invariantseks osutub ka suurus D_o . Seega omavad D_o ja I_o suvalise ristteljestiku puhul üht ja sama väärtust.

11.6 Peateljed ja peainertsimomendid

Valemite (80) ja (78) põhjal on selge, et α muutudes muutuvad ka inertsimomentide I_ξ , I_η ja $I_{\xi\eta}$ väärtused ning et kui $\alpha = \alpha_1$, siis omab I_ξ maksimaalset väärtust, I_η minimaalset väärtust ja $I_{\xi\eta} = 0$.

Teljepaari, mille puhul telginertsimomendid I_ξ ja I_η omavad ekstremaalseid väärtusi ning tsentrifugaalinertsimoment $I_{\xi\eta} = 0$, nimetatakse *peatelgedeks*. Vastavaid telginertsimomente nimetatakse *peainertsimomentideks*.

Tavaliselt tähistatakse $I_1 = \max I$ ja $I_2 = \min I$. Vastavaid peatelgi tähistatakse numbritega 1 ja 2. Peatelgede tunnus on $I_{\xi\eta} = 0$. *Keskpeateljed* on peateljed, mis läbivad pinnakeset.

Keskpeatelgede ja peainertsimomentide leidmine. Praktikas pakuvad huvi eeskätt keskpeateljed ja neile vastavad peainertsimomendid. Seetõttu vaatlemegi allpool eeskätt nende leidmist.

Sümmeetriline kujund. Olgu x -telg sümmeetriateljeks. Sel juhul leidub iga x jaoks $xydA$ ja $-xydA$. Järelikult, $I_{xy} = \int_A xydA = 0$ ja *peatelgedeks* on sümmeetriatelg ning iga temaga ristuv telg. *Keskpeatelgedeks* on aga sümmeetriatelg ja temaga ristuv pinnakeset läbiv telg.

Kui kujundil on rohkem kui 2 mitteristuvat sümmeetriatelge (näiteks ruut, ring või võrdkülgne kolmnurk), siis on inertsimomendid kõigi kesktelgede suhtes võrdsed ja kõik keskteljed on keskpeateljed. Olgu teljed $\xi_i, i = 1, 2, \dots$ kujundi mitteristuvad sümmeetriateljed ja $\eta_i, i = 1, 2, \dots$ nendega vastavalt ristuvad keskteljed. Tähistame nurga mille moodustab $\xi_i\eta_i$ teljestik xy tejestikuga α_i^s . Sümmeetrilise kujundi tsentrifugaalinertsimomendid $I_{\xi_i\eta_i} = 0$. Valemi (80)₃ põhjal peab seega $D_o \sin 2(\alpha - \alpha_1) = 0$ iga $\alpha = \alpha_i^s$ puhul. See on aga võimalik vaid siis kui $D_o = 0$. Viimasest järeldub omakorda, et $I_\xi = I_\eta = I_o$ suvalise nurga α puhul. Seega võib antud juhul tõesti valida keskpeateljeks suvalise kesktelje omavahel ristuvaks keskpeatelje paariks aga suvalise ristuva kesktelje paari.

Mittesümmeetriline kujund. 1) Määratakse pinnakeskme koordinaadid mingis sobivas teljestikus $\xi\eta$. 2) Tuuakse sisse keskteljed xy , leitakse inertsimomendid I_x, I_y ja I_{xy} ning abisuurused I_o, I_*, D_o ja α_1 . 3) Pöörates kesktelgi xy nurga α_1 võrra saadakse keskpeateljed 1 ja 2. 4) Leitakse (kesk)peainertsimomendid kasutades valemit

$$I_p = I_o \pm D_o, \quad p = 1, 2. \quad (82)$$

11.7 Massiinertsimomendid

Dünaamika (ja füüsika) kursustes on samuti kasutusel inertsimomendid. Erinevus on vaid selles, et dünaamikas on üldjuhul uurimisobjektiks kolmemõõtmelised kehad, elementaarpinna asemel vaadeldakse elementaarmesse ja integreeritakse üle ruumala (mitte aga üle pinna, nagu käesolevas paragrahvis). Kui on vaja neil kahel suurusel vahet teha, siis nimetatakse massiga seotud inertsimomente massiinertsimomentideks ja pinnaga seotuid pinnainertsimomentideks või teist järku pinnamomentideks.

Kui tähistada elementaarmassi dm kaugust x teljest r_x , y teljest r_y , z teljest r_z ja koordinaatide algusest ρ , siis on telg- ja polaarinertsimomendid defineeritud järgmiselt:

$$\begin{cases} I_x = \int_m r_x^2 dm = \int_m (y^2 + z^2) dm, \\ I_y = \int_m r_y^2 dm = \int_m (x^2 + z^2) dm, \\ I_z = \int_m r_z^2 dm = \int_m (x^2 + y^2) dm, \\ I_\rho = \int_m \rho^2 dm = \int_m (x^2 + y^2 + z^2) dm. \end{cases} \quad (83)$$

Inertsiraadius, inertsimomendid paralleelsete telgede, inertsimomendid pööratud telgede suhtes ja liitkeha inertsimomendid on massiinertsimomentide korral leitavad pinnainertsimomentidega analoogselt.

11.8 Näide

Leida joonisel 41 kujutatud viirutatud kujundi keskpeateljed ja keskpeainertsimomendid. Kõik mõõtmed on antud sentimeetrites.

Lahendus. Kuna tegu on mittesümmeetrilise kujundiga, siis toimub peainertsimomentide leidmine vastavalt leheküljel 45 esitatud skeemile. Vaadeldav liitkujund koosneb kolmest osakujundist: ristkülikust (1), kolmnurgast (2) ja poolringist (3).

1. Pinnakeskme leidmiseks kasutame joonisel esitatud koordinaate ξ ja η . Leiame osakujundite pinnakeskmete koordinaadid

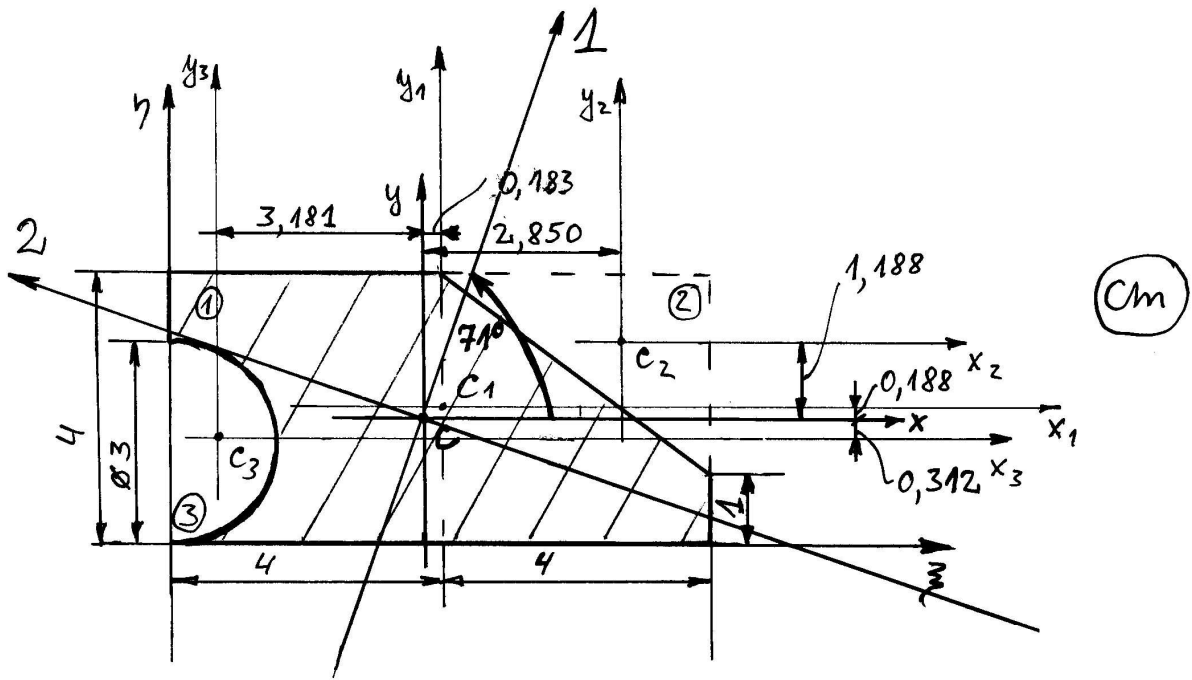
$$\begin{cases} \xi_{C_1} = 4, & \eta_{C_1} = 2, \\ \xi_{C_2} = 4 + \frac{2 \cdot 4}{3} = 6,667, & \eta_{C_2} = 1 + \frac{2 \cdot 3}{3} = 3, \\ \xi_{C_3} = \frac{2 \cdot 3}{3\pi} = 0,212 \cdot 3 = 0,636, & \eta_{C_3} = 1,5, \end{cases} \quad (84)$$

pindalad A_i ja liitkujundi pindala A

$$A_1 = 32, \quad A_2 = 6, \quad A_3 = 3,534, \quad A = 22,466. \quad (85)$$

Liitkujundi pinnakese

$$\xi_C = \frac{\sum_{i=1}^3 \xi_{C_i} A_i}{A} = 3,817, \quad \eta_C = \frac{\sum_{i=1}^3 \eta_{C_i} A_i}{A} = 1,812. \quad (86)$$

Joonis 41: Mittesümmeetrilise kujundi painertsimomentide leidmine.

2. Tõmbame läbi pinnakeskme C keskteljed $x \parallel \xi$ ja $y \parallel \eta$ ning läbi osakujundite pinnakesete C_i omakeskteljed $x_i \parallel \xi$ ja $y_i \parallel \eta$. Edaspidistes arvutustes kasutame vaid kesktelgedele ja omakesktelgedele vastavaid koordinaate x, y, x_i ja y_i . Järgnevalt leiame osakujundite pinnakeskmete koordinaadid $x_{C_i} = \xi_{C_i} - \xi_C$ ja $y_{C_i} = \eta_{C_i} - \eta_C$:

$$\begin{cases} x_{C_1} = 0,183, & y_{C_1} = 0,188, \\ x_{C_2} = 2,850, & y_{C_2} = 1,188, \\ x_{C_3} = -3,181, & y_{C_3} = -0,312. \end{cases} \quad (87)$$

On selge, et $|x_{C_i}|$ on võrdne telgede y_i ja y vahelise kaugusega ning $|y_{C_i}|$ telgede x_i ja x vahelise kaugusega. Kanname vastavad kaugused joonisele.

3. Inertsimomendid kesktelgede suhtes

$$\begin{cases} I_x = \sum_{i=1}^3 I_x^{(i)} = \sum_{i=1}^3 (I_{x_i}^{(i)} + y_{C_i}^2 A_i) = \dots = 43,803 - 11,474 - 2,331 = 29,998, \\ I_y = \sum_{i=1}^3 I_y^{(i)} = \sum_{i=1}^3 (I_{y_i}^{(i)} + x_{C_i}^2 A_i) = \dots = 43,803 - 11,474 - 2,331 = 81,363, \\ I_{xy} = \sum_{i=1}^3 I_{xy}^{(i)} = \sum_{i=1}^3 (I_{x_i y_i}^{(i)} + x_{C_i} y_{C_i} A_i) = \dots = 43,803 - 11,474 - 2,331 = -20,719. \end{cases} \quad (88)$$

4. Peainertsimomentide määramiseks tuleb leida abisuurused

$$\begin{cases} I_o = \frac{I_x + I_y}{2} = 55,680, \\ I_* = \frac{I_x - I_y}{2} = -25,683, \\ D_o = \sqrt{I_*^2 + I_{xy}^2} = 32,998, \\ \alpha_1 = \arctan \frac{I_* - D_o}{I_{xy}} = 70,553^\circ. \end{cases} \quad (89)$$

Neist viimane, st. $\alpha_1 = 70,553^\circ \approx 71^\circ$ määrab nurga, mille võrra tuleb pöörata kesktelgi $x - y$, et saada keskpeateljed 1 – 2.

Keskpeainertsimomendid (inertsimomendid keskpeatelgedes suhtes) $I_p = I_o \pm D_o$, $p = 1, 2$. Seega

$$I_1 = I_o + D_o = 88,679 \text{ ja } I_2 = I_o - D_o = 22,682. \quad (90)$$

Kontrolliks leiame nurga, mille võrra tuleb kesktelgi $x - y$, et nad ühtiks keskpeatelgedega teise valemi abil (vt. avaldise (79)): $\alpha_1 = \arctan \frac{I_x - I_1}{I_{xy}} = 70,553^\circ$. Kuna tulemused langevad kokku, siis on lootust arvata, et ülesande lahendus on õige.

*Vastus*⁶: Vaadeldava kujundi pinnakese asub punktis C , mille koordinaadid on $\xi_C = 3,8$ cm ja $\eta_C = 1,8$ cm. Keskpeateljed 1 – 2 on kesktelgedes $x - y$ suhtes pööratud nurga $\alpha_1 = 71^\circ$ võrra. Keskpeainertsimomendid $I_1 = 88,7$ cm⁴ ja $I_2 = 22,7$ cm⁴.

12 Jõuväli

Kasutatakse ka termineid jaotatud koormus, lauskoormus, lausjõud

Võib eristada kolme juhtu

1. Ruumjõuväli ehk ruumkoormus - intensiivsus $p(x, y, z)$ — $\dim p = N/m^3$. Näit. raskusjõudu põhjustav gravitatsiooniväli.
2. Pindjõuväli ehk pindkoormus - intensiivsus $p(x, y)$ — $\dim p = N/m^2$. Näit. hüdrostaatiline surve.
3. Joonjõuväli ehk joonkoormus - abstraktsioon, mida kasutatakse varraste puhul - intensiivsus $p(x)$ - $\dim p = N/m$. Näiteks ka selles kursuses kasutatud nn. ristkülikkoormus või kolmnurkkormus.

Joonkoormus. Vaatleme vardale rakendatud joonkoormust (joonis esitatakse loengus), mille intensiivsus on esitatud kujul $p = p(x)$ ja mis mõjub risti varda teljega, st., varras on koormatud jõuga, mille intensiivsus sõltub vaid koordinaadist x . Vastavat joonist nimeatakse joonkoormuse epüüriks. Tegu on paralleeljõudude süsteemiga, seega on vaadeldav jõusüsteem taandatav resultandiks. Leiame selle resultandi suuruse (mooduli) ja mõjusirge

⁶Käesolevas näites on vastused esitatud täpsusega üks koht peale koma ja vahearvutuste tulemused täpsusega kolm kohta peale koma. Kodu- ja kontrolltöodes piisab vahearvutuste puhul täpsusest kaks kohta peale koma.

asukoha. Tähistades epüüri elementaarpindala $dA = p(x)dx$, on vaadeldava joonkoormuse resultant

$$R = \int_0^b p(x)dx = \int_A dA = A, \quad (91)$$

kus b on varda pikkus ja A on epüüri pindala. Vastavalt Varignon'i teoreemile peab $\int_0^b \mathbf{M}_O[\mathbf{p}(x)]dx = \mathbf{M}_O(\mathbf{R})$. Seega

$$M_O = \int_0^b xp(x)dx = x_R R \text{ ehk } M_O = \int_A x dA = x_R A, \quad (92)$$

kust resultandi $\mathbf{R}$ mõjusirget määrav koordinaat

$$x_R = \frac{\int_A x dA}{A} = \frac{S_y}{A} \quad (93)$$

avaldub kui epüüri pinnakeskme x koordinaat.

Pindkoormus. Analoogselt joonkoormusega saab leda ka pindkoormuse $p(x, y)$ resultanti ja tema mõjusirge asukohta:

$$\left\{ \begin{array}{l} R = \int_A p(x, y)dA = \int_V dV = V, \\ x_R = \frac{\int_V x dV}{V}, \\ y_R = \frac{\int_V y dV}{V}. \end{array} \right. \quad (94)$$

Näited. Pinged paindel ja väändel; vedeliku surve anuma otstele.

Sisukord

Eessõna	1
1 Sissejuhatus	2
2 Jõud ja jõusüsteem	3
2.1 Jõu mõiste	3
2.2 Jõusüsteemi mõiste	3
2.3 Jõu projektsioon teljel, jõu komponendid ja jõu projektsioon tasandil . . .	4
2.4 Jõudude liitmine	5
3 Staatika aksioomid ja põhiülesanded	6
4 Sidemed, sidemereaktsioonid ja sidemetest vabastatavuse printsiip	8
5 Koonduva jõusüsteemi tasakaal	16
6 Paralleeljõudude liitmine, jõupaar	19
6.1 Kahe samasuunalise paralleeljõu liitmine	19
6.2 Kahe vastassuunalise paralleeljõu liitmine	20
6.3 Jõupaar	21
7 Jõu moment. Jõupaari moment	22
7.1 Jõu moment punkti suhtes	22
7.2 Jõu moment telje suhtes	23
7.3 Jõupaari moment	24
8 Jõusüsteemi taandamine	26
8.1 Lemma jõu paraleellükkest	26
8.2 Jõusüsteemi peavektor ja peamoment	26
8.3 Jõusüsteemi invariandid	27
8.4 Jõukruvi ehk dünaam	28
8.5 Jõusüsteemi taandamise erijuhud	30
8.6 Erikujuliste jõusüsteemide taandamine	31
8.7 Varignon'i teoreem	31
9 Jõusüsteemi tasakaal	33
9.1 Jõusüsteemi tasakaalu tingimused	33
9.2 Staatiliselt määratud ja staatiliselt määramata ülesanded	34

---

10 Raskuskese	35
10.1 Paralleeljõudude kese	35
10.2 Raskuskese	36
10.3 Tükeldus- ja täiendusmeetod	37
10.4 Näited	38
10.5 Pappus-Guldini teoreemid	39
11 Pinnamomendid	41
11.1 Sissejuhatus	41
11.2 Staatilised momendid	41
11.3 Inertsimomendid	42
11.4 Inertsimomendid keskteljega paralleelsete telgede suhtes	43
11.5 Inertsimomendid pööratud telgede suhtes	44
11.6 Peateljed ja peainertsimomendid	45
11.7 Massiinertsimomendid	46
11.8 Näide	46
12 Jõuväli	48